

Gilbert Achcar: Nyfascism och klimatförändringar

(Ur [Links international journal of socialist renewal](#), 3 juli 2025. Ursprungligen publicerad på arabiska i [Al-Quds al-Arabi](#). Översättning från engelska, Göran Källqvist.)

Medan en rekordvarm värmebölja uppslukar en stor del av Europa och Nordamerika, och klimatförändringarna och den globala upphettningen – som miljövetenskapsmän sedan länge har varnat för, och krävt brådskande åtgärder mot innan det är försent – alltmer bekräftas, kan man, vid detta för planetens framtid skrämmande ögonblick, naturligtvis fråga sig vad det är som får nyfascistiska rörelser att i varierande grad ifrågasätta klimatförändringarnas verklighet, eller åtminstone om de har samband med människans beteende. Vi har tidigare poängterat att ”Med sin uppenbara fientlighet mot outhärliga miljöåtgärder, driver större delen av nyfascismen världen mot avgrunden, och på så sätt förvärrar miljöhotet, i synnerhet när nyfascismen har tagit makten över världens i förhållande till sitt antal mest nedsmutsade folk, nämligen folket i USA.” ([”The age of neofascism and its distinctive features”](#).)

Till skillnad från nyfascismens övriga kännetecken, som nationalism, etniska fördomar, rasism, sexism och oerhörd fientlighet mot frigörelseinriktade samhällsvärderingar, går det varken naturligt eller intuitivt att förstå detta mönster att förneka klimatförändringarnas allvar. Vad får de nyfascistiska rörelserna att förneka en alltmer uppenbar verklighet, och allra viktigast gå mot en politik vars syfte är att bekämpa klimatförändringarna och försöka lindra dem och hindra katastrofen från att förvärras? Forskare har hittat tre huvudskäl som förklarar detta mönster. Ett hänger samman med yttersta högerns traditionella ideologiska arsenal, medan två andra har samband med de två klasspolar som avgör nyfascisternas sätt att arbeta: den breda sociala basen och den snäva ekonomiska eliten, vars stöd de försöker få.

Den första faktorn grundar sig på ultranationalism, som ofta återspeglas i en ”suveränitetsförespråkande” och ”isolationistisk” politik, som avvisar alla internationella avtal som begränsar nationalstatens frihet att bestämma sin ekonomiska och annan politik. Detta agerande når sin mest absurda nivå när det kommer från det land som har störst makt att forma internationella överenskommelser och internationell politik, nämligen USA. Vi har sett hur Donald Trump rättfärdigade att Washington drog sig till bara från Parisavtalet, som om det härrörde ur ett hemligt samförstånd mellan resten av världen för att begränsa USA:s frihet att utveckla sin ekonomi, speciellt att exploatera sina naturresurser av fossila bränslen, dvs. kol, olja och gas. Nyfascisternas avvisande av internationella miljöavtal är alltså en del av ett övergripande avvisande av alla regler som ur ett ultranationalistiskt perspektiv begränsar den nationella suveräniteten.

Den andra faktorn är att smickra känslorna hos den sociala bas vars parlamentariska stöd nyfascisterna försöker få. De utnyttjar vissa lågavlönade gruppers missnöje med de livsstilsförändringar och kostnader som krävs för att bekämpa klimatförändringarna. Detta missnöje ökar förvisso när de nyliberala regeringarna försöker få grupper med blygsamma inkomster att bära kostnaderna för denna kamp istället för att lägga dem på storkapitalet, den främsta syndaren bakom den för miljön skadliga nedsmutsningen. Ett slående exempel på dessa försök är den ytterligare skatt som den franske presidenten Emmanuel Macrons regering 2018 försökte införa på fordonsbränsle, en åtgärd som främst skulle ha drabbat lågavlönade bilister. Detta försök utlöste en av största folkliga protestvågor som har ägt rum i Frankrike under detta sekel, känd som Gula väströrelsen. Ett av rörelsens krav på regeringen var att införa skatt på de största förmögenheterna istället för att lägga ytterligare börda på en stor del av befolkningen.

Här kommer vi till den tredje faktor som förklarar nyfascisternas ståndpunkt om klimatförändringarna. Ett av den gamla fascismens välkända kännetecken är att den försökte få stöd från storkapitalet, och det trots sin demagogiska ”populistiska” retorik som påstod sig företräda de lägre samhällsklassernas intressen, och i en del fall till och med åberopade ”socialism” – som i fallet med den tyska nazismen, vars officiella namn hade denna beteckning. Samförståndet mellan fascisterna och storkapitalet härrörde huvudsakligen från den sistnämndas rädsla för arbetarrörelsens, både dess socialdemokratiska och kommunistiska delar, uppsving under den ekonomiska krisen under förra seklets mellankrigsår – den ursprungliga fascistiska perioden.

Men i och med att arbetarrörelsen idag är avsevärt försvagad av det nyliberala angreppet och de teknologiska förändringarna, är storkapitalets motiv för att samarbeta med nyfascistiska rörelser inte defensiva utan offensiva. Vi står inför en sorts storkapital som försöker skydda sin monopolistiska tillväxt på det lilla och mellanstora kapitalets bekostnad. För att göra det behöver det bli av med de inskränkningar som tidigare har genomdrivits för att begränsa monopolen, och inspirerades av en ekonomisk liberalism som hade förbundit sig att bevara konkurrensen som den kapitalistiska utvecklingens främsta drivkraft. Ur detta perspektiv betraktas miljöpolitiken som restriktioner mot kapitalets frihet, en frihet som har en inneboende motsättning, eftersom en fullständig, obegränsad frihet oundvikligen leder till att det uppstår monopol som undergräver samma frihet.

Det mest framträdande exemplet på detta är Peter Thiel, en ledande amerikansk kapitalist och en av de främsta företrädarna och anhängarna till nyfascism bland dem. Thiel var en av de mest ivriga anhängarna till Donald Trumps presidentkampanj och är också känd som politisk gudfar till vicepresident J D Vance, som är halvofficiell talesperson för den nyfascistiska ideologin i Trump-

administrationen. Thiel förklarar skamlöst att han föredra monopol, och hävdar att de möjliggör en ohämmad teknologisk utveckling med hjälp av ett obegränsat berikande, samtidigt som han är mot miljöpolitiken på grund av att den begränsar den internationella konkurrensen! Han delar denna uppfattning med innehavare av värdepapper i amerikanska monopol inom avancerad teknologi och dess tillämpning inom handel och sociala media, som stödde Trumps senaste kampanj och satsade på att han skulle bekämpa de restriktioner och skatter som regeringarna i Europa försöker tvinga på dem. Trump har satt denna uppgift högst upp på sin dagordning under det handelskrig som han har förklarat mot resten av världen.